

Muži na rodičovské dovolené a jejich vzájemné vztahy s dětmi

Aleš Bořa

Bakalářská práce
2009

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2008/2009

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Aleš BOŤA**
Studijní program: **B 7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Téma práce: **Muži na rodičovské dovolené**

Zásady pro vypracování:

Studium literatury k danému tématu
Vypracování osnovy a struktury BP
Metodologie práce, stanovení cílů výzkumu, výzkumných technik a metod
Zpracování teoretické a praktické části práce
Teoretická a praktická východiska, závěry a doporučení

Rozsah práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

BAKALÁŘ, Eduard. Průvodce otcovstvím, aneb, Bez otce se nedá (dobře) žít. 1.vyd.

Praha: Vyšehrad, 2002. ISBN 80-7021-605-0

KAST-ZAHN, Anette. Jak naučit děti pravidlům. 1. vyd. Brno: Computer Press, 2008. ISBN

978-80-251-2042-2.

MATĚJČEK, Zdeněk. Prvních 6 let ve vývoji a výchově dítěte, 1. vyd. Praha: Grada

Publishing, 2005. ISBN 80-247-0870-1

PREKOP, Jirina. Jak být dobrým rodičem: krůpěje výchovných moudrostí. 1. vyd. Praha:

Grada Publishing, 2001. ISBN 80-247-9063-7.

RHEINWALDOVÁ, Eva. Jak vychovat šťastné dítě. 2. vyd. Praha: MOTTO, 1997. ISBN

80-85872-61-7.

ROGGE, Jan-Uwe. Rodiče určují hranice. 1. vyd. Praha: Portál, 2005. ISBN

80-7178-990-9.

Vedoucí bakalářské práce:

PhDr. Ivana Marášková

Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce:

18. února 2009

Termín odevzdání bakalářské práce:

15. května 2009

Ve Zlíně dne 18. února 2009

prof. PhDr. Vlastimil Švec, CSc.
děkan

L.S.

Mgr. Soňa Vávrová, Ph.D.
vedoucí katedry

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ/DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním diplomové/bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby¹⁾;
- beru na vědomí, že diplomová/bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí;
- na moji diplomovou/bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3²⁾;
- podle § 60³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – diplomovou/bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové/bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové/bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Ve Zlíně 6.3.2009

¹⁾ U zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělává zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledků obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví učitelský předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odměnané uchazečem k obhajobě musí být těm nejmeně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlédnutí veřejnosti v místě určeném učitelským předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výtisky, opisy nebo rozmnožiny.

(3) Platí, že odvětvovým práve autor vzniká ve zveřejnění své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezahrnuje škola nebo školství či vzdělávací zařízení, utváří-li někdo za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené faktem nebo studentem ke zplnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školství či vzdělávacího zařízení (školské dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školské dílo:

(1) Škola nebo školství či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpověď-li autor takového díla udelit svolení bez vědného dílu, mohou se tyto osoby domáhat náhrady chybnějiho projevů jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává neúčinné.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školství či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školství či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložil, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlíží k výši výdělku dosaženého školou nebo školstvím či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Tato bakalářská práce je zaměřena na problematiku mužů na rodičovské dovolené. Zabývá se zejména vlivem aktivní účasti mužů v péči o dítě na jejich vzájemné vztahy.

Pokládá si otázku, zda i otec dokáže již od prvních měsíců života dítěte plně zastoupit matku v celodenní péči o ně a na jaké úrovni je schopen zajistit dítěti i uspokojování jeho základních psychických potřeb.

Praktická část je zaměřena na výzkum pěti konkrétních případů, kdy muž o dítě na rodičovské dovolené pečuje nebo pečoval. Snaží se porovnat jejich zkušenosti s rodičovskou dovolenou, s péčí o dítě a také jejich vzájemné vztahy s dětmi.

Klíčová slova: rodičovská dovolená, rodičovství, pečující otec, aktivní otcovství

ABSTRACT

This bachelor work aims in the problems of male parent on parental leave. It especially focuses on description of men active involvement in the childcare and the mutual relationship of the two: the father and the child.

It sets a question if a male parent is in the first months of a child's life able to fully replace mother in the day time care and on what level he is able to satisfy the basic psychical needs of a child.

The practical part introduces five case studies in which we compare experience of five male parents who were or still are on parental leave and who took or still take full day care of them. We want to find out how it has influenced their mutual relationship.

Keywords: parental leave, parenthood, caring father, active fatherhood

Touto cestou velmi děkuji PhDr. Ivaně Maráškové za pomoc při odborném vedení mé práce, cenné rady, ochotu a trpělivost.

Děkuji i všem kolegům, přátelům a známým, kteří přispěli ke shromáždování podkladů pro tuto práci.

Velmi též děkuji mé rodině za veškerou pomoc a psychickou podporu, během celého mého studia.

„Mnoho mužů, kteří neplní svou rodičovskou roli, ani netuší, o kolik radosti se tím připravují.“

(John Gray)

OBSAH

ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČÁST	12
1 RODIČE A DĚTI	13
1.1 RODIČOVSTVÍ.....	13
1.2 MATEŘSTVÍ.....	14
1.3 OTCOVSTVÍ	14
1.4 DĚTSKÉ PSYCHICKÉ POTŘEBY	16
2 RODIČOVSKÁ DOVOLENÁ	19
2.1 MATEŘSKÁ DOVOLENÁ.....	19
2.2 RODIČOVSKÁ DOVOLENÁ	20
2.3 RODIČOVSKÁ DOVOLENÁ V ZEMÍCH EVROPSKÉ UNIE.....	21
2.4 MODEL Y RODIČOVSKÉ DOVOLENÉ VE SKANDINÁVII.....	24
3 ČEŠTÍ OTCOVÉ NA RODIČOVSKÉ DOVOLENÉ	25
3.1 MUŽI POBÍRAJÍCÍ RODIČOVSKÝ PŘÍSPĚVEK V ČR	25
3.2 SOCIÁLNÍ A PSYCHOLOGICKÉ DOPADY VYUŽÍVÁNÍ RODIČOVSKÉ DOVOLENÉ OTCI.....	29
II PRAKTICKÁ ČÁST	30
4 CÍL A VÝZKUMNÝ PROBLÉM	31
5 VÝZKUMNÝ SOUBOR	33
5.1 PŘEDSTAVITELÉ VÝZKUMNÉHO SOUBORU	33
6 METODY VÝZKUMU	36
7 PRŮBĚH VÝZKUMU	37
7.1 PŘÍPRAVA.....	37
7.2 PROVEDENÍ.....	37
8 VÝSLEDKY VÝZKUMU	39
8.1 DŮVODY VEDOUcí MUŽE K ROZHODNUTÍ NASTOUPIT NA RODIČOVSKOU DOVOLENOU	39
8.2 ZVLÁDÁNÍ KAŽDODENNÍCH POVINNOSTÍ V PÉČI O DÍTĚ I DOMÁCNOST MUŽI	41
8.3 USPOKOJOVÁNÍ VYBRANÝCH ZÁKLADNÍCH PSYCHICKÝCH POTŘEB DÍTĚTE OTCEM A DŮSLEDKY NA JEJICH VZÁJEMNÉ VZTAHY	44
8.4 PŘÍNOS OSOBNÍCH ZKUŠENOSTÍ S RODIČOVSKOU DOVOLENOU MUŽŮM	46
8.5 POSTOJE A REAKCE SOCIÁLNÍHO OKOLÍ K MUŽŮM NA RODIČOVSKÉ DOVOLENÉ.....	47
9 ZÁVĚR VÝZKUMU	50

ZÁVĚR	52
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	53
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	55
SEZNAM OBRÁZKŮ	56
SEZNAM TABULEK.....	57

ÚVOD

Za téma mé bakalářské práce jsem si vybral problematiku mužů na rodičovské dovolené v České republice. Konkrétně bych se chtěl v mé práci věnovat vlivu dlouhodobé péče mužů o děti, respektive péče v prvních měsících života dítěte, na kvalitu jejich vzájemného vztahu.

I když nejsem přímo rodičem na rodičovské dovolené, je mi toto téma velmi blízké. Jsem otcem dvou malých dcer - starší bude mít zanedlouho tři roky a mladší rok a půl. Ještě před narozením první dcery jsem velmi silně uvažoval o tom, že bych s ní doma zůstal já. Na miminko jsme se moc těšili a přiznám se, že jsem záviděl manželce možnost být pak hned od jeho narození neustále s ním. Toužil jsem si jej „užívat“ co nejvíce. Nakonec jsme se ale s manželkou dohodli na tradičním řešení obvyklém v naší společnosti. Takovém, že já budu i nadále, zejména kvůli vyšší mzdě, chodit do zaměstnání a materiálně tak zabezpečovat naši rozrostlou rodinu a žena se bude na rodičovské dovolené plně věnovat dítěti.

Avšak kvůli náhlým vážným zdravotním komplikacím v období bezprostředně po porodu nebyla moje manželka po delší dobu schopna se o malou starat. Takže péče o dceru až do manželčina uzdravení, resp. zlepšení jejího zdravotního stavu, nakonec přece jen zbyla na mne. Zpočátku jsem se toho, asi jako většina mužů postavených náhle před hotovou věc, obával. Zapochyboval jsem o sobě. Báł jsem se najednou, jestli všechno zvládnu a dokážu miminku vše potřebné zajistit a pečovat o něj tak, aby ničím nestrádalo. Ale neměl jsem na výběr. Naštěstí. Uvědomil jsem si, že ať už se děje cokoli, ze všeho nejdůležitější je miminko. Malinký bezbranný človíček, moje dcera. A už jen kvůli ní musím všechny problémy překonat. Kdoví, možná i dcera cítila, že se na nějaký čas bude muset bez maminky obejít a „vystačit si“ jen s tátou. Velmi nám také pomáhala naše rodina, poskytli nám zázemí a kdykoli mohli, snažili se všemožně pomoci. Troufám si tvrdit, že i přes občasné drobné nedostatky jsem péči o dceru zvládal celkem dobře. A cítil jsem vlastně hned od začátku, že nás to vše s dcerou určitým způsobem velmi spojilo. To vzniklé silné pouto vnímám vlastně pořád. Už jsou to skoro tři roky a nic se nezměnilo. Neustále to dceru při jakékoliv příležitosti či potřebě táhne za mnou, jakékoliv aktivity chce nejdříve vykonávat se mnou. Jsem pro ni zřejmě pořád ta velká jistota všeho, co potřebuje a kterou má asi zafixovanou někde v podvědomí.

A to je také ten hlavní důvod, proč jsem se rozhodl ve své bakalářské práci věnovat vzájemnému vztahu dětí a otců, kteří o ně celodenně pečují. Ať už jsou s nimi na rodičovské dovolené, nebo o ně pečují jen po určitou delší dobu v jejich nejtěplejším věku, jako v mém případě. Chtěl jsem si totiž hlavně ověřit, zda mé přesvědčení o vzniku vzájemného silného pouta otce s dítětem nejsou jen mylné subjektivní pocity jednoho ješitného tatínka...

Mým cílem v praktické části práce proto bylo zmapovat celkové fungování mužů na rodičovské dovolené. Jednak tedy zvládnutí jejich každodenních povinností při péči o dítě a také jak zvládají muži dítěti uspokojovat jeho základní psychické potřeby. Popsat s tím související vzájemné vztahy muže jak s dítětem, tak i s partnerkou, rodinou a okolím.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 RODIČE A DĚTI

Hlavním smyslem manželství, nebo moderněji - partnerství mezi mužem a ženou, je založení rodiny a výchova dětí. Výchova dětí je zajisté nelehký úkol, a mnohdy se rodičům nedaří vše do takové míry, jak si předsevzali. Podle Rheinwaldové (1997) je úkolem rodičů především pomáhat dítěti vypěstovat si svou vlastní identitu. Rodiče by přitom měli respektovat jedinečnost dítěte a citlivě ho vést k probouzení všeho dobrého, co v něm je. Dítě by měli rodiče postupně učit sebekontroly a potlačování všech jeho negativních vlastností. Měli by mu být nápomocni v učení mít se rádo, pěstovat v něm sebeúctu a sebejistotu. Slovy i neverbální komunikací pomáhat dítěti vytvářet si pozitivní představu o sobě a o „okolním světě“.

1.1 Rodičovství

„Rodičovství je nejen poslání. Je to umění vyžadující talent a důkladné znalosti.“ (Rheinwaldová, 1997, s.6)

Rodičovství a péče o děti je především velkou zodpovědností, zejména tedy s ohledem na zdraví dítěte, jeho tělesný, rozumový, citový a mravní vývoj. I když mnoho rodičů a rodin všeobecně má k výchově dětí zcela odlišné podmínky a možnosti, nacházejí se v různých sférách společenského žebříčku a žijí v rozdílných sociálních poměrech, vždy by se měli dle mého názoru snažit svým dětem vše zajistit v maximální možné míře a třeba i za cenu vlastních osobních obětí, ústupků a odříkání.

Dle Prekopové (2001) je na nelehké cestě výchovy třeba se snažit dát dětem jasná měřítká a schopnosti rozlišovat mezi dobrem a zlem, naučit je poznávat skutečné hodnoty, poskytnout jim svobodné tvůrčí myšlení, aby vytvářely nové formy života a dobývaly nové životní prostory, pěstovat v nich sílu vůle a zatížitelnost, stejně tak, jako připravenost snášet krize bez ztráty odvahy, vštípit jim naději jako životní postoj, připravenost otevřeně vyjadřovat pocity, naučit je neutíkat před konflikty s ostatními, přijímat usmíření a solidarizovat se, a také naučit je milovat sebe i své bližní.

Při výchově by rodiče též měli myslet na to, zda se při tlumočení svých požadavků a uplatňování své výchovy chovají k dětem dostatečně zřetelně. Pokud řeší příkazy formou otázky nebo pokud dětem hubují a přitom gesta a mimika působí přátelsky, jsou děti zmatené. Děti akceptují jen jasně formulované hranice a dospělého berou vážně jen pokud jeho pohyby,

výraz, hlas i smysl slov souhlasí s tím, co vnímají (Rogge, 2005). K tomu i Kast-Zahnová (2008) dodává, že pokud rodiče nedokáží s dětmi jednat pro ně srozumitelně a hlavně důsledně, snadno se brzy dostanou do bludiště zdánlivě neřešitelných problémů.

Nezáleží tolik na délce stráveného času s dítětem jako na jeho kvalitě. (Rheinwaldová, 1997, s.217)

1.2 Mateřství

Jako muž těžko mohu popisovat pocity ženy, když zjistí, že bude matkou, stejně tak jako její vnímání těhotenství a mateřství. Ať už jsou to překvapení, radost, pocity štěstí nebo naopak rozladěnost, smutek či bezradnost, myslím si, že je to nakonec přece jen jedno z nejhezčích období v jejím životě. Samozřejmě vím, že těhotenství má pro ženu i mnoho negativ, „zhoršujícími“ se tělesnými změnami počínaje a psychickými konče. Zajisté je tato doba pro ženu velmi náročná. Ale to nic nemění na faktu, že jen ona, matka, miminko vnímá a cítí daleko intenzivněji, než muž, otec. Určitě musejí být vědomí a pocity při vnímání pohybů nového života ve svém těle pro ženy velmi krásné. Pokud tedy žena přijme skutečnost, že bude matkou, a smíří se i se všemi negativy těhotenstvím ji provázejícími, může si po celou dobu postupně vychutnávat všechny okamžiky, které jsou nám mužům a otcům odepřeny.

1.3 Otcovství

Častokrát slyším názor, že pro dítě je nejdůležitější jeho matka. Již během těhotenství si spolu vytvoří vzájemné pevné pouto a to přetrvává i po narození dítěte. Dítě je fixováno na matku jako kterékoliv jiné mládě v přírodě, v živočišné říši. Matka mu dává potravu, opatruje ho, učí základním věcem potřebným k přežití.

V žádném případě nechci matkám upírat jejich zásluhu na „existenci“ dětí. Ona dítě devět měsíců nosí ve svém těle, jsou spolu spojeni i fyzicky pupeční šňůrou, díky které jej vyživuje. Vnímá jeho pohyby a nálady, stejně tak jako dítě její. Ona dítě přivádí na svět, mnohdy ve velikých bolestech. Sám jsem byl přítomen při porodech mých dvou dcer a mám velký respekt k ženě, co všechno pokaždé musela vytrpět, aby se miminko narodilo.

Říká se, že otec dítěti nemůže nahradit matku. Že je otec pro dítě důležitý hlavně až v pozdějším věku dítěte, protože již od narození je dítě pomyslně spjato s matkou. Nemys-

lím si, že tomu tak skutečně je. Jsem přesvědčen, že i otec může o dítě hned od narození stejně dobře pečovat. Že ono těsné pouto si dítě ve skutečnosti utváří až během prvních měsíců života. Podle Matějčka (1986) totiž specifický citový vztah není vázán na toho, kdo dítě krmí a poskytuje mu příjemnosti, ale jeho podkladem je nejpravděpodobněji pocit bezpečí, známosti a jistoty.

Za otce dítěte považujeme jeho rodiče mužského pohlaví. Lze takto uvažovat ze tří hledisek. Z hlediska **biologického** je otcem ten, kdo oplodnil matku dítěte. Z hlediska **sociálního** je otcem ten, kdo se o dítě stará, kdo jej vychovává a koho dítě jako svého otce přijímá. Z hlediska **právního** je otcem ten, kdo je úředně zaregistrován na matričním úřadě a uveden v rodném listu dítěte, a tudíž k dítěti má práva a povinnosti vyplývající z rodičovské odpovědnosti. Ne vždy tato hlediska splňuje jedna a tatáž osoba, každý známe jistě ve svém okolí příklady rodin neúplných či doplněných.

Zoja (2005) zdůrazňuje, že k „pravému otcovství“ nestačí jen biologické rodičovství, protože stejně jako při adopci je třeba aktivně projevit vůli stát se otcem dítěte. Muž, který se nestane otcem dítěte, jež zplodil, se tím na něm dopouští zločinu.

Od pradávna muži, otcové, zabezpečovali rodinu především v oblasti materiální. Zajišťovali rodině potravu, přístřeší a ochranu. Výchova dětí byla záležitostí výhradně matek (Buss, In Bakalář, 2002). Nové zhodnocení otcovské role je v současnosti právě ve významu jeho aktivní účasti na výchově dítěte. Právě kvůli existenci otcova intimního vztahu s dítětem prakticky již od jeho narození, se může i otec podílet již od počátku na psychologické stavbě osobnosti dítěte. (Matějček, 1986)

To, že i muži jsou stejně jako ženy instinktivně vybaveni pro péči a ochranu potomků dokládá Matějček (2007) na prováděných pokusech s otci a se studenty medicíny na novorozeneckém oddělení. Vždy se potvrdilo, že muži jsou vůči malým dětem vybaveni stejnými mechanismy jako ženy, poněvadž se hned napoprvé k dětem stavěli stejnými způsoby, dívali se na ně ze stejné vzdálenosti, také na ně hned napoprvé mluvili vyšším hlasem a podobně jako ženy se jich i dotýkali.

Biller (In Bakalář, 2002) uvádí, že pokud se otec v rodině plně angažuje v péči o děti, může navíc jeho péče mít i dlouhodobý vliv na empatickou schopnost dítěte a na jeho ohleduplnost k druhým. Zkoumaní jedinci s v dětství plně participujícím otcem vyrostli s větší pravděpodobností v dospělá s lepším porozuměním pro druhé než ti, jichž si otec nevěšmal.

Děti právě na otci dle Matějčka (2000) oceňují jeho specificky mužské vlastnosti, které v jejich vzájemném vztahu pro ně mají velkou hodnotu. Jsou to především smysl pro humor, odlehčený pohled na věci, mužská hravost a vynalézavost, vtip a schopnost zábavu produkovat a nejen konzumovat, jak tomu naopak většinou bývá u žen.

S tím souhlasí i Špaňhelová (2003), jež potvrzuje, že jakákoliv tatínkova účast na výchově dítěte je velmi prospěšná. Dítě čas aktivně strávený s otcem velmi potřebuje, protože právě díky odlišnému přístupu tatínka k výchově, spoustě legrace, odlišnosti provádění různých činností a také jeho podpoře „zdravého zlobení“ je dětský život o hodně bohatší.

Vztah se svým otcem ovlivňuje děti jak při jejich samotném vývoji, tak i pro jejich vlastní budoucí život a mezilidské vztahy. Proto dobrý otec by měl především považovat děti za svoji prioritu, poskytovat jim lásku a ničím nepodmiňované přijetí. Svoji náklonnost jim volně vyjadřovat, snažit se s nimi trávit co nejvíce času a dávat jim najevo, že si upřímně přeje být s nimi. Též by neměl zapomínat projevovat dětem svou náklonnost i tělesným kontaktem, začleňovat je do svých aktivit včetně práce a koníčků. Neměl by zapomínat ani projevovat své manželce lásku a respekt, vštěpovat dětem hodnoty a sebekontrolu svým příkladem, začleňovat je také do rodinných diskuzí a v neposlední řadě jim dávat najevo svou ochranu. (Goetzová, In Bakalář, 2002)

1.4 Dětské psychické potřeby

Které dětské potřeby bychom se vlastně jako rodiče měli nejvíce snažit uspokojovat? Známe je opravdu dobře? Jeden z nejrozšířenějších názorů mezi lidmi je takový, že pokud malé dítě pláče, má buď hlad, chce přebalit nebo nemůže usnout. Ale je toho daleko více, počem dítě, a nejen kojeneček, může strádat a mnohdy to dospělí ani netuší, nebo si to ani nepřipouštějí.

„Čím je dítě menší a citlivější, tím závislejší je na neměnitelnosti svého okolí.“ (Prekopová, 2001, s.78).

Proto je nejdůležitější, jak uvádí Prekopová (1999), zajistit dítěti pocit životní jistoty v blízkosti svých primárních vychovatelů, což u něj vede k vývoji základního pocitu důvěry. Dle Matějčka (1986) je totiž potřeba jistoty jednou z nejdůležitějších potřeb lidského života a je důležité v ní dítě už od kojeneckého věku plně uspokojovat. Což potvrzuje i Prekopová (2001), jež zdůrazňuje jako rozhodující u vývoje osobnosti dítěte první tři roky

jeho života. Proto se dítě v této době musí cítit obzvláště chráněno a v bezpečí. Právě díky uspokojené potřebě po vztahu, pocitu ochrany a bezpečí může později dítě věřit ostatním a rozvíjet svou sebedůvěru.

Matějček (2005) navíc zároveň zdůrazňuje, že potřeby důležité k dobrému psychickému vývoji dítěte (výše uvedená životní jistota, dostatek podnětů, smysluplný svět, vědomí vlastního hodnotného „já“ tj. pozitivní identita a jasná otevřená budoucnost), jsou významné i v dospělém věku, poněvadž jsou ve velké míře naplňovány právě tím, že děti máme a vychováváme je.

Dle mého názoru nejpřehledněji shrnul **nejdůležitější dětské psychické potřeby** Bakalář (2005). Jsou to především:

Potřeba určitého množství, kvality a proměnlivosti vnějších smyslových podnětů (nezbytnost stimulace, včetně taktilní),

Potřeba poznávání (experimentování) hraček odpovídajícího věku, hry volné, tvořivé i vázané pravidly,

Potřeba prvotních citových a sociálních vztahů,

Potřeba jistoty ve vztazích a z ní odvozený pocit základní životní důvěry – bezpečí

Potřeba určité stálosti, řádu a smyslu v podnětech, potřeba vedení, autority, disciplíny, důslednosti ze strany rodičů,

Potřeba kontaktu při styku s vrstevníky, při setkání s malými dětmi i s dětmi odrostlejšími a při soužití s jinými dospělými i s generací prarodičů,

Potřeba modelu vhodného slušného řešení mezilidských konfliktů, potřeba mužského a ženského vzoru a zkušenosti rodinného života,

Potřeba identity: nezbytnost vědět kdo jsem a nezbytnost prožitku někam patřit,

Potřeba samostatnosti,

Potřeba spravedlnosti,

Potřeba společenského uplatnění, sebevědomí a společenské hodnoty,

Potřeba otevřené budoucnosti či životní perspektivy.

„Dítě může poznat vcítění se do jiného, jen když mu rodiče umožní plně prožít své pocity a když se sami vcítí do něho.“ (Prekopová, 2001, s.77)

2 RODIČOVSKÁ DOVOLENÁ

Jedním ze základních opatření, která stát poskytuje svým občanům, rodičům dětí při podpoře v péči o děti a sladění jejich rodinných a pracovních povinností, je **rodičovská dovolená**. Rodičovská dovolená je pojem zavedený od ledna 2001 zákoníkem práce z důvodu vytvoření rovnosti mužů a žen v pracovněprávních vztazích.

Muži tak mohou po narození dítěte a ženy po skončení mateřské dovolené přerušit svou výdělečnou činnost a doma celodenně pečovat o dítě. Zaměstnavatel přitom má zákonnou povinnost rodiče dítěte na rodičovskou dovolenou uvolnit a také je po jejím skončení, nejpozději do tří let věku dítěte zaměstnat na stejné nebo podobné pracovní pozici.

Podle Nešporové (2005) byl zrovnoprávněním mužů v možnosti využívat rodičovskou dovolenou učiněn důležitý krok na cestě podpory rodičů a rovněž ve zrovnoprávnění mužů a žen v této oblasti. Naše legislativa se tak částečně vyrovnala legislativám vyspělých západních zemí, kde je právo otce na rodičovskou dovolenou platné již mnoho let (například ve Švédsku od roku 1974).

V naší společnosti se již několik let veřejně diskutuje a veřejně volá po lepší slučitelnosti rodičovské a profesní role v případě, že rodiče, zejména tedy matky, nechtějí rezignovat ani na své rodičovství a ani na svou profesní realizaci. Avšak dlouhodobě se jedná jen o těžko řešitelný problém, poněvadž jsou u nás v naprosté většině oproti mužům méně finančně ohodnocovány za svou práci a tudíž většinou vždy na rozhodnutí, kdo bude s dítětem na rodičovské dovolené převažuje ekonomická otázka zabezpečení rodiny.

2.1 Mateřská dovolená

Na svou novou roli, a pro mnohé i zásadní změnu v životě, se nastávající matky připravují v podstatě po celou dobu těhotenství. Vzhledem k tomu, že se musejí vyrovnávat i s mnoha tělesnými a psychickými změnami, a pro jejich zdraví a zdraví miminka je zejména období před porodem i po něm obzvláště citlivé, jsou také ze strany státu matky podporovány mimo jiné i formou možnosti čerpání **mateřské dovolené**. Na ni ženy nastupují zpravidla 6 týdnů před plánovaným termínem porodu dítěte. Celková doba, po kterou jsou ženy oprávněny čerpat mateřskou dovolenou, činí 22 týdnů. Pokud žena porodí více dětí zároveň, je délka mateřské dovolené stanovena na 37 týdnů.

Mateřská dovolená je z hlediska pracovně-právních vztahů považována za důležitou osobní překážku v práci. To znamená, že matčina nepřítomnost v zaměstnání je ze zákona omluvena. Navíc jako náhradu mzdy nebo platu mají ženy při splnění zákonných podmínek nárok na dávky z nemocenského pojištění.

Žena se tudíž může po porodu „naplno věnovat“ péči o miminko. Je toho jistě mnoho, s čím se musí ve své nové roli vyrovnat a co se musí naučit zvládat. Dle mého názoru je velmi správné, že stát touto formou podporuje možnost přítomnosti matky u dítěte a celodenní péči o něj. Vždyť záleží především na miminku, které potřebuje už od narození cítit právě lásku a péči.

2.2 Rodičovská dovolená

K prohloubení péče o dítě po skončení mateřské dovolené stát umožňuje rodičům čerpat **rodičovskou dovolenou**. Muži tak mohou po narození dítěte a ženy po skončení mateřské dovolené přerušit svou výdělečnou činnost a doma celodenně pečovat o dítě. Zaměstnavatel přitom má zákonnou povinnost rodiče dítěte na rodičovskou dovolenou uvolnit a také je po jejím skončení, nejpozději do tří let věku dítěte zaměstnat na stejné nebo podobné pracovní pozici. Rodiče také mohou čerpat rodičovskou dovolenou i společně, případně se mohou v péči střídat.

Co se týká délky rodičovské dovolené, mají v současnosti rodiče na výběr ze tří variant. Mohou zvolit čerpání rodičovského příspěvku po dobu **dvou, tří nebo čtyř let**.

Podle mého názoru je ale pro dítě nejlepší, když je s ním matka nebo otec co možná nejdéle. Dítě prostě potřebuje mít tu „svou“ osobu neustále nablízku, jen tak může být opravdu šťastné a spokojené. A čím delší má dítě od malička celodenní péči rodičů, tím lépe. Nemyslím si, že je dobře dát například dítě už ve dvou letech do jeslí. Je to možná pro některé rodiče nutnost, ale na druhou stranu dítě o moc přichází. Přítomnost rodičů dítěti ani tým zkušených pedagogů nenahradí. A kolektiv dětí, svých vrstevníků? Ten dítě přece poznává i například při hrách na dětských hřištích. A je to určitě pro něj méně náročné, než když je do jeslí na pro něj dlouhou dobu „odloženo“.

Na druhou stranu je pro mnohé těžké rozhodnout se pro rodičovskou dovolenou na čtyři roky. Matka sice bude déle s dítětem, ale tou volbou zároveň přijde o jistotu zaměstnání a navíc z hlediska ekonomického zabezpečení rodiny má nárok pouze na poloviční dávky

oproti dávkám při rodičovské dovolené tříleté. A i to jistě hraje svou roli. Mnoho mladých rodin je v současnosti totiž jednak zadlužených zejména z důvodu řešení své bytové otázky a navíc nikdo neví, kam až současná světová ekonomická krize povede. Všichni se bojí o práci a jistotu výdělku. Nikdo neví co bude za měsíc, natož za rok, za dva...

2.3 Rodičovská dovolená v zemích Evropské unie

Kdo by měl vlastně o děti pečovat? Je správné, že se stále tato „povinnost“ automaticky přisuzuje matkám dětí, zatímco otcové mají rodinu zabezpečovat? Všeobecně v dnešní společnosti přitom i co se týká profesní kariéry ženy zaujímají docela jiné postavení, než například před několika desítkami let. Tehdy bylo všude takřka nemyslitelné, aby se žena-matka věnovala kariéře a muž pečoval doma o dítě. Ale i přes „společenský pokrok“ v této oblasti jsou pečující tatínkové spíše vzácnou výjimkou. To potvrzuje i Nešporová (2005), jež uvádí, že sice všechny západoevropské státy umožňují čerpat rodičovskou dovolenou oběma rodičům, ale v praxi je její čerpání ve většině zemí v naprosté většině záležitostí žen. **Muži na rodičovské dovolené v nich tvoří nejčastěji přibližně 1-2%.**

Mezi formy podpory rodičů malých dětí v zemích Evropské unie patří podle Kubíčkové (2005b) také zřizování rodině přátelských pracovních míst. To znamená, že různí zaměstnavatelé pracoviště běžně zařizují tak, aby bylo pro rodiče možné bez problémů dítě nakrmit a přebalit. Mají možnost také děti odložit do dětského koutku nebo herny s placeným či svépomocným hlídáním. Zaměstnavatelé též umožňují obsadit jedno pracovní místo dvěma lidmi. Další možností, jak zvýhodnit rodiče, kteří pečují o malé dítě, je umožnit jim například pracovat z domu přes internet, či pracovat úkolově. To rodičům umožňuje rozvrhnout si práci podle potřeb dítěte.

Jak je zřejmé ze dvou níže uvedených tabulek dle Mildorfové (2007), mnoho zemí v Evropě má systém podpory péče o děti velmi odlišný. Existují velké rozdíly jak u délky mateřské a rodičovské dovolené, tak i v možnosti poskytnutí otcovské dovolené, dále v možnosti částečného úvazku během dovolené, jistoty návratu do zaměstnání, možnosti čerpání dávek atd.

Tabulka 1. Možnost mateřské a otcovské dovolené ve vybraných evropských zemích

	Mateřská dovolená		Otcovská dovolená	
	Placená	Neplacená	Placená	Neplacená
VB	6 týdnů (90% platu) a 20 týdnů fixní částka	26 týdnů	2 týdny fixní částka	0
Francie	16 týdnů 100% platu (až 26 týdnů u 3. dítěte)	2 roky sdíleny s otcem	2 týdny	2 roky sdíleny s matkou
Rakousko	16 týdnů 100% platu			
Německo	14 týdnů 100% platu	3 roky sdíleny s otcem	0	3 roky sdíleny s matkou
Švédsko	16 měsíců (390 dní 80% platu, 90 dní fixní částka) - sdíleno s otcem (min 60 dní)		16 měsíců (390 dní 80% platu, 90 dní fixní částka) - sdíleno s matkou (min 60 dní)	
Norsko	1 rok 80% platu nebo 10 měsíců 100% platu-6 týdnů po porodu matka, zbytek možno sdílet s otcem	0	10.5 měsíce 80% platu nebo 8.5 měsíce 100%platu sdíleno s matkou - otec povinnost min 4 týdny	0

Tabulka 2. Rodičovská dovolená ve vybraných evropských zemích

	Rodičovská dovolená			
	Dávky	Jistota zaměstnání	Časové omezení	Částečný úvazek
VB	ne	stejná pozice po 4 týdny, jinak stejná funkce	do 5 let věku dítěte	právo vyžadovat flexibilní prac.dobu
Francie	ano	stejná funkce	do 3 let věku dítěte	ano
Rakousko	ano	stejná funkce	do 2 let věku dítěte	3 roky do 7 let věku dítěte nebo 4 roky v podnicích s méně než 20-ti zaměstnanci
Německo	ano	stejná funkce	3 roky po narození dítěte, 3.rok možno čerpat do 8 let věku dítěte	ano/30 prac.hodin týdně
Švédsko	ano	stejná pozice	do 8 let věku dítěte	ano
Norsko	ano	stejná pozice	neplacená:3 roky, placená:1 rok	ano

Pro srovnání s výše uvedenými uvádím ještě nejaktuálnější údaje k vybraným evropským zemím dle MPSV ČR (2009):

Francie – mateřská dovolená 16 týdnů, 26 týdnů u třetího dítěte, omezená rodičovská do tří let věku dítěte;

Německo – mateřská 14 týdnů včetně šesti týdnů před narozením dítěte;

Švédsko – mateřská 18 měsíců, z toho minimálně dva měsíce musí převzít druhý rodič;

Dánsko – mateřská 18 týdnů, rodičovská 32 týdnů;

Norsko – mateřská devět týdnů, rodičovská 49 týdnů;

Belgie – mateřská 15 týdnů, rodičovská tři měsíce;

Velká Británie – mateřská 39 týdnů, rodičovská 13 týdnů;

Rakousko – mateřská 20 týdnů, rodičovská do tří let věku dítěte, omezena příjmem rodiny;

Slovensko – mateřská 28 týdnů, 37 týdnů pro svobodnou matku nebo matku, již se narodily dvě a více dětí, rodičovská dovolená do tří let věku dítěte.

2.4 Modely rodičovské dovolené ve Skandinávii

Co se týká podpory rodiny a rodičovství státem, zřejmě nejpropracovanější sociální systém mají skandinávské země. Mnoho států si je bere za vzor ať už v modelu rodičovské dovolené, možnosti jejího čerpání oběma rodiči, výše podpory státu, podpoře genderové rovnosti atd. Dle Holtera (In Kubíčková, 2005a) je ve Skandinávii možné strategie skloubení zaměstnání a kariéry rodičů a péče o děti rozdělit na tři základní typy. Ekonomicky nejvýhodnější a nejspravedlivější pro rodiče, kteří se oba chtějí plně věnovat své kariéře, je **model egalitární (model úplné rovnosti)**. Oba partneři při něm pracují a o dítě pečují třetí osoba. Ovšem nevýhoda je ta, že pokud se rodiče plně věnují své kariéře, nemají už dostatek času věnovat se ani svému dítěti, sobě navzájem ani domácnosti. V případě **modelu jednoho plného a jednoho částečného pracovního úvazku** jeden z rodičů pracuje na plný úvazek a druhý na poloviční úvazek. **Chlebovárcovský model** znamená, že jeden z rodičů zabezpečuje rodinu po finanční stránce, a druhý zůstává s dítětem doma. Sice ani ve Skandinávii nevládne ve společnosti úplná genderová rovnost, ale v porovnání s naší společností je zde na daleko vyšší úrovni a pokud tedy rodina nakonec přece jen zvolí chlebovárcovský model, je patrná maximální snaha tamní společnosti podporovat v tomto případě právě oblast mužské péče o děti a ženskou chlebovárcovskou roli.

3 ČEŠTÍ OTCOVÉ NA RODIČOVSKÉ DOVOLENÉ

Největší překážkou bránící mužům zapojit se více do péče o děti je podle Vohlídalové (2007) spolu s generovými stereotypy hlavně jejich vysoká míra identifikace s rolí živitele. Mnohdy je totiž placená práce důležitým základem mužovy a tedy i otcovy identity a má tudíž v životě mnoha mužů svou nezastupitelnou důležitost. To ale odvádí muže-otce mimo rodinu a v konečném důsledku ho od ní separuje.

Pokud na rodičovské dovolené zůstane s dítětem jeho otec, ve většině případů má k tomuto rozhodnutí ekonomické důvody. Je buď nezaměstnaný, anebo má daleko nižší plat, než matka dítěte (Jachanová Doleželová, 2006).

3.1 Muži pobírající rodičovský příspěvek v ČR

Na základě mého elektronického dotazu s žádostí o poskytnutí dat, zaslaného na Ministerstvo práce a sociálních věcí dne 16.2.2009 a vedeného pod č.j.: 2009/13603, jsem dne 4.3.2009 obdržel odpověď Mgr. Kláry Vítkové Rulíkové, ředitelky Odboru rodiny a dávkových systémů. V ní mi byly poskytnuty dvě níže uvedené **tabulky s daty průměrného počtu osob pobírajících rodičovský příspěvek v letech 2001-2008**.

Je třeba si ale nejprve znovu uvědomit, že rodičovská dovolená a rodičovský příspěvek jsou dva odlišné pojmy. **Rodičovskou dovolenou** je zaměstnavatel povinen poskytnout zaměstnankyni a zaměstnanci na jejich žádost k prohloubení péče o dítě. Maximálně však do doby, kdy dítě dosáhne věku tří let. Tento pojem je tedy čistě z oblasti pracovně právní legislativy a upravuje jej zákoník práce. Oproti tomu **rodičovský příspěvek** je dávkou ze systému státní sociální podpory a má na ni nárok rodič, který po celý kalendářní měsíc osobně celodenně a řádně pečuje o dítě za splnění dalších podmínek daných zákonem. Příspěvek lze čerpat do doby dvou, tří nebo čtyř let věku dítěte.

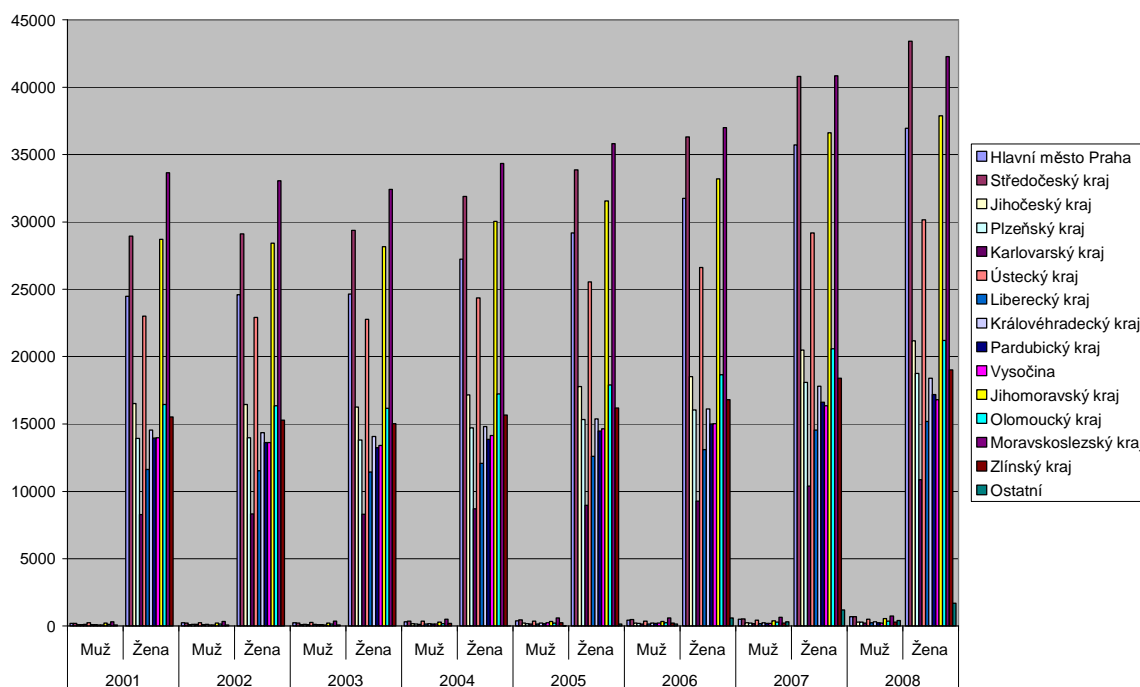
Čerpání rodičovské dovolené a čerpání rodičovského příspěvku se tak nemusí vždy krýt, a to ať již z pohledu časového (může být rodiči zvolena jiná délka čerpání rodičovské dovolené a jiná délka čerpání rodičovského příspěvku), nebo i z pohledu rodiče, který dovolenou nebo dávku čerpá.

Tabulka 4. Příjemci rodičovského příspěvku v letech 2005-2008

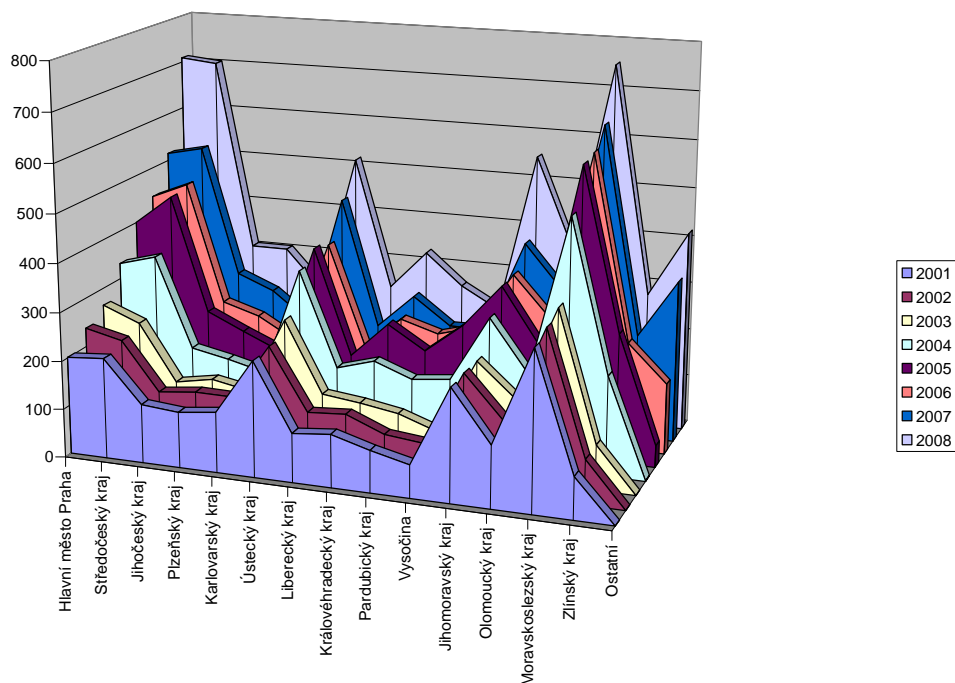
Průměrné počty příjemců	2005		2006		2007		2008	
	Oprávněná osoba - Pohlaví							
Trvalá adresa oprávněné osoby - Kraj	Muž	Žena	Muž	Žena	Muž	Žena	Muž	Žena
Hlavní město Praha	401	29 188	438	31 742	515	35 713	709	36 953
Středočeský kraj	461	33 869	470	36 298	531	40 800	702	43 414
Jihočeský kraj	222	17 781	221	18 506	263	20 491	304	21 173
Plzeňský kraj	187	15 335	198	16 044	232	18 079	304	18 754
Karlovarský kraj	154	8 979	155	9 274	174	10 393	222	10 872
Ústecký kraj	380	25 542	368	26 620	444	29 187	514	30 158
Liberecký kraj	161	12 615	159	13 096	179	14 542	243	15 184
Královéhradecký kraj	236	15 395	224	16 123	251	17 811	325	18 413
Pardubický kraj	188	14 481	201	14 995	195	16 626	260	17 179
Vysočina	250	14 651	223	15 029	196	16 360	217	16 810
Jihomoravský kraj	340	31 556	342	33 207	387	36 634	551	37 875
Olomoucký kraj	224	17 889	257	18 668	297	20 574	360	21 216
Moravskoslezský kraj	599	35 812	606	37 005	645	40 848	753	42 265
Zlínský kraj	266	16 174	224	16 794	216	18 414	281	19 027
Ostatní	45	164	147	602	337	1 212	417	1 697

Z těchto tabulek je zřejmé, že drtivá většina příjemců dávek rodičovského příspěvku jsou ženy. Ať už se zaměříme na kterýkoliv kraj, ve všech mužů většinou tvoří jen přibližně 1% příjemců.

Pro snadnější představu při porovnávání jednotlivých údajů jsem vytvořil grafické znázornění obou tabulek. První graf zobrazuje počty všech příjemců rodičovského příspěvku v letech 2001-2008 s rozlišením podle pohlaví. V druhém grafu můžeme v témže období porovnávat již samotné muže - příjemce rodičovského příspěvku. Prakticky ve všech krajích lze pozorovat každoroční nárůst počtu mužů čerpajících tyto dávky. I když mužů je, oproti ženám v prvním grafu, jen nepatrné množství, právě druhý graf velmi jasně zobrazuje, jak mají počty mužů každoročně prakticky ve všech krajích stoupající tendenci. Lze z toho tedy usuzovat, že se muži sice pomalu, ale přece jen každoročně ve větší míře začínají aktivněji zapojovat do péče o děti již od jejich nejranějšího věku.

Obrázek 1. Graf – příjemci rodičovského příspěvku v letech 2001-2008

Obrázek 2. Graf – muži pobírající rodičovský příspěvek v letech 2001-2008

3.2 Sociální a psychologické dopady využívání rodičovské dovolené otci

Vzhledem k tomu, že možnost využívání čerpání rodičovské dovolené je muži využívána jen ve velmi malé míře, významné změny v této oblasti přicházejí do naší společnosti jen pozvolna. A to jak na úrovni rodiny, tak i na úrovni společnosti celkově. Pokud otec využívá rodičovskou dovolenou, navazuje s dítětem již od jeho raného věku velmi intenzivní vztah, který se jinak obvykle v naší společnosti při čerpání dovolené matkou prohlubuje až v pozdějším věku dítěte. Na úrovni rodiny se tak dopady péče otce o dítě projevují hlavně ve vztahové rovině. Muž tak naplňuje ideu nového a aktivního otcovství. Ideu otce, aktivního člena rodiny, významně podílejícího se na rodinném dění. Tím, že se muž takovýmto způsobem podílí na výchově dětí a zajišťuje chod domácnosti, přijímá na sebe role dříve tradičně přisuzovaných jen ženám a matkám. Matka dítěte naopak přijímá některé povinnosti v naší společnosti tradičně mužské, jako například roli živitele rodiny (Nešporová, 2005).

Podle Jachanové Doleželové (2006) dokazují sociologické výzkumy, že se na výchově dítěte mají podílet oba rodiče a nejlepší způsob je se na rodičovské dovolené vystřídat. To napomůže jednak sladění rodičovství a pracovního života pro oba rodiče a také jim oběma umožní vybudovat si pevný vztah se svým dítětem. K uplatnění rovných příležitostí pro ženy a muže v pracovním životě, je třeba je uplatňovat také v životě osobním a rodinném. V rodinách, kde o malé dítě pečuje otec, se utužují vzájemné vztahy jak mezi dítětem a otcem, tak i mezi otcem a matkou, protože ta nezůstává na vše sama. Sdílená péče o domácnost a děti tedy napomáhá harmonickému a vyrovnanému vztahu všech.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 CÍL A VÝZKUMNÝ PROBLÉM

Ve svém výzkumném projektu jsem se zaměřil na celkové fungování muže na rodičovské dovolené. Zejména tedy na celkové zvládnání jeho role pečovatele o dítě a s tím i související vztah s dítětem.

Prvotním podnětem pro mne byla především má vlastní osobní zkušenost. Nebyl jsem sice přímo otcem na rodičovské dovolené, ale po určitou dobu jsem o svou prvorozenou dceru v prvním roce jejího života celodenně pečoval. Po většinu rodičovské dovolené se ale o dceru později starala již manželka. Přesto dodnes máme spolu s dcerou velmi intenzivní vztah. Všechno chce odmalička dělat se mnou. Ať už při hře, při oblékání, jídle, či jiných aktivitách, vždy vyžaduje i přes matčinu přítomnost mou účast, pomoc. Samozřejmě i se svou matkou a ostatními členy rodiny běžně komunikuje, stejně tak jako se svým širším okolím, ale pokud má sebemenší příležitost, preferuje mne, svého tátu. Mladší dcera je naopak zcela fixována na svou matku a mne si „připustí k tělu“ jen výjimečně. Pokud se mi podaří mladší dceru na chvíli něčím zaujmout, zanedlouho stejně zoufale po matce pátrá, volá ji a vyžaduje její přítomnost.

Častokrát jsem si pokládal otázku, proč jsou dcery ve vztahu vůči mně tak rozdílné. Přitom frekvence mého osobního styku s dcerami je v jejich stejném věkovém období téměř totožná. S oběma dcerami jsem se pak vídal a vídám prakticky jen po večerech a nedělních pozdních odpoledních. Z našeho prozatímního domova totiž každodenně dojíždím jednak do zaměstnání a také na stavbu našeho budoucího rodinného domku. Zbytek času mi zabírá mé studium při zaměstnání.

Vzhledem k tomu, že osobně mohu za prakticky stejných podmínek pozorovat takové rozdíly v chování svých dcer vůči mé osobě a navzájem je porovnávat, přisuzuji tyto odlišnosti právě mé dřívější celodenní péči o starší dceru a v důsledku toho i vzniku jakéhosi našeho těsného pouta. Napadlo mne proto pokusit se také vyzkoumat, zda i u jiných mužů je tomu podobně. Jestli i někteří další otcové mají také vzájemný vztah s dítětem díky jejich současné či předchozí péči o ně intenzivnější a zda tento vztah případně přetrvává i do budoucna, jako v mém případě.

Za **hlavní cíl mého výzkumu** jsem si určil **popsat fungování mužů na rodičovské dovolené**. V rámci tohoto cíle jsem si stanovil níže uvedené čtyři dílčí cíle:

- zjistit, jaké důvody vedly muže k pro rozhodnutí nastoupit na rodičovskou dovolenou
- jak muži zvládali každodenní péči o dítě
- jaké mají muži vztahy k dítěti díky této péči, jak je sami hodnotí, zda se nějak vyvíjely, zda přetrvávají i do doby kdy už o dítě nepečují
- jaký přínos měla podle nich výměna rodičů v dlouhodobé péči o dítě

Během výzkumu jsem si také díky otevřenosti respondentů a množství informací mi podávaných vytyčil i další dílčí cíl – **popsat postoje sociálního okolí k mužům na rodičovské dovolené**, zejména tedy postoje matky dítěte, dále rodiny, přátel a známých, kolegů v zaměstnání, úředníků při vyřizování dokladů a sociálních dávek.

5 VÝZKUMNÝ SOUBOR

Do mého výzkumného souboru jsem se snažil najít a zařadit co možná nejvíce mužů čerpajících rodičovskou dovolenou. Mylně jsem se ale domníval, že data a kontakty na pečující tatínky čerpající dávky rodičovského příspěvku získám nějakou oficiální cestou, například na úřadě práce. Všude jsem byl kvůli ochraně osobních údajů odmítnut. Žádal jsem je proto alespoň o předání mého kontaktu případným tatínkům v jejich evidenci, ale marně. Většinou jsem narazil jen na neochotu a nezájem ze strany úřednic.

Téměř rok jsem tedy ve svém okolí, v okolí mých přátel a známých pouze pátral s nadějí, že se mi podaří nějaké pečující tatínky objevit. Nakonec se mi přes různé zdroje podařilo na projekt výzkumu do praktické části této práce získat kontakty na celkem pět otců se zkušenostmi s celodenní péčí o dítě. Z nich tři otcové v současnosti rodičovskou dovolenou stále čerpají, dva na ní pobývali v minulosti. Všichni oslovení muži ochotně souhlasili s účastí na mém projektu, poskytli mi rozhovor a souhlasili i s publikováním jejich odpovědí v mé práci. Všechny rozhovory pro mne byly velice zajímavé a myslím, že mohu říci, že i přínosné jak pro mou práci, tak i pro mou osobu.

5.1 Představitelé výzkumného souboru

Petr: 30 let. Vzdělání střední odborné učiliště s maturitou. Dvě děti. V roce 2004, kdy se mu narodila dcera, jeho rodina žila v malém okresním městě v severomoravském kraji. Jeho žena byla zaměstnána jako zdravotní sestra v místní nemocnici. Během manželčina těhotenství přišel pan Petr o práci. Vzhledem k velké nezaměstnanosti v regionu se rozhodl nastoupit na rodičovskou dovolenou a o dceru pečovat namísto manželky. Rodina se po třech letech přestěhovala do domku k babičce pana Petra, do jiného kraje s větší zaměstnaností. Na konci roku 2008 se jim narodilo druhé dítě, syn. S ním je na rodičovské dovolené již manželka pana Petra. Pan Petr pracuje v současnosti jako vedoucí kalibrační laboratoře v soukromé firmě v okresním městě.

Richard: 29 let. Vysokoškolské vzdělání. Jedno dítě. S manželkou pocházejí z malého moravského města, ale bydleli přechodně v Praze, kde manželka studovala lékařskou fakultu. Pan Richard byl nezaměstnaný, kvůli jeho kombinovanému studiu vysoké školy měl problém sehnat stálé zaměstnání. Vždy se mu podařilo sehnat pouze krátkodobé zaměstnání. V roce 2006 se jim narodila dcera. Manželé se dohodli, že na rodičovskou dovolenou

s dcerou nastoupí pan Richard, protože jeho manželka nechtěla přerušit studium. Podle možností vzhledem ke svému studiu se ale s panem Richardem v péči střídala. Často k nim také na víkendy jezdila starat se o svou vnučku tchyně pana Richarda. Ten na tu dobu jezdil do rodného města, kde ve své zavedené autodílně opravoval auta. Díky tomu rodina nebyla odkázána pouze na nejnižší rodičovský příspěvek a jiné sociální dávky. V současnosti manželka již pracuje jako lékařka v krajské nemocnici, kam denně dojíždí. Pan Richard je nezaměstnaný, rodinu finančně zabezpečuje z výdělků za opravy automobilů.

Pavel: 33 let. Vyučen. Jedno dítě. Pracoval jako dělník ve velké strojírenské společnosti. Rodina žije na samotě poblíž většího města. Na rodičovskou dovolenou nastoupil kvůli nemoci své manželky. Dcera se jim narodila v prosinci roku 2008 předčasně, v sedmém měsíci. Zbylé dva měsíce byla dcera v inkubátoru na novorozeneckém oddělení, manželka se z psychiatrického oddělení vrátila dva týdny po dceřině propuštění z porodnice. Manželka pana Pavla byla po návratu dlouho v pracovní neschopnosti. O dceru se starali spolu, avšak manželka panu Pavlovi ve všem pouze asistovala a bála se cokoliv samostatně udělat. Po třech měsících se zdravotní stav manželky opět zhoršil, byla opět přibližně na tři měsíce hospitalizována. Pan Pavel se po celou tu dobu o dceru staral zcela sám. Od ukončení své hospitalizace je manželka pana Pavla v domácím ošetřování, pomáhá mu s péčí o dceru. Oba možnost mít další děti striktně odmítají.

Jiří: 44 let. Vysokoškolské vzdělání. Profesionální voják. Celkem tři děti. Dcera 17 let z předchozího manželství pana Jiřího, syn 13 let z předchozího manželství současné partnerky pana Jiřího. Se svou partnerkou má pan Jiří ještě tříletého syna, s nímž je od poloviny roku 2008 na rodičovské dovolené. Rodina žije na vesnici poblíž okresního města. Partnerka pana Jiřího je dětskou lékařkou. Má soukromou ordinaci v sousedním městě. Se synem byla pouze na mateřské dovolené. Po tuto dobu sehnala za sebe náhradu ve své soukromé ordinaci. Pan Jiří se rozhodl zaměstnání vojenského pilota (v jiném kraji) před nástupem na rodičovskou dovolenou ukončit. Podle jeho slov by se stejně po návratu z rodičovské dovolené už kvůli chybějící dlouholeté praxi těžko k pilotování vracel. Během rodičovské dovolené si pan Jiří přivydělává jako účetní poradce. Jak sám říká, po dobu rodičovské zkouší, zda se tak v budoucnu bude moci uživit. Existenčních problémů se ale neobává, protože po dlouholeté službě u armády má nárok na měsíční výslužné. Má

volnou pracovní dobu, zařizuje se dle potřeb dítěte. S partnerkou se v péči o syna střídají, po jejím návratu ze zaměstnání se péče ujímá ona. O domácnost se starají společně.

Dušan: 37 let. Vyučen. Celkem tři děti – dva synové 16 a 13 let, dcera 7 let. Rodina žije v malé vesničce na Jižní Moravě. Na rodičovské dovolené byl pan Dušan s nejmladší dcerou od poloviny roku 2002. Nastoupil na ni po dohodě s manželkou hlavně z ekonomických důvodů. Ta totiž již tři roky podnikala v potravinářském průmyslu. Živnost provozovala společně se svou matkou. Pokud by nastoupila na rodičovskou dovolenou ona, firmu by musely zavřít, protože její matka by sama výrobu nezvládla. Nikoho dalšího si z ekonomických důvodů nemohli dovolit zaměstnat. Pan Dušan se rozhodl opustit špatně placené místo dělníka v soukromé firmě a starat se o dceru. Zároveň mu zbývalo i více času na pokračování ve stavbě jejich nového rodinného domu. S manželkou si péči rozdělovali, po jejím návratu z práce se péče o dceru ujímala ona. Pokud pan Dušan nebyl na stavbě, věnovali se dceři a synům společně. Pan Dušan dle svých slov ženě běžně pomáhal v domácnosti i s domácími pracemi.

6 METODY VÝZKUMU

Pro mnou zamýšlené zkoumání intenzity vzájemných vztahů dítěte a otce díky jeho péči o ně na rodičovské dovolené jsem si zvolil **kvalitativní typ výzkumu**.

Za výzkumnou metodu sběru dat v něm jsem se rozhodl podle Švaříčka (2007) pro formu **hloubkového polostrukturovaného rozhovoru**.

V přípravě výzkumu touto metodou jsem si určil schéma několika témat, na něž budu tázaným pokládat otevřené otázky. Jednalo se o témata související s rodičovskou dovolenou mužů. Již během prvního rozhovoru se objevovaly i další náměty pro srovnání s ostatními otci, takže do výsledného schéma témat rozhovorů i s ostatními respondenty jsem zvolil následující základní témata:

- důvody, jež měly vliv na jejich rozhodnutí začít pečovat o dítě,
- náplň a zvládání jejich každodenních činností týkajících se péče o dítě a o domácnost,
- vztahy mužů s dítětem během péče, případně i v důsledku jejich péče
- jak muži sami hodnotí svou zkušenost s péčí o dítě a pobytem na rodičovské dovolené
- postoje a reakce sociálního okolí (partnerka, rodina, přátelé, sousedé, zaměstnavatel, spolupracovníci, neznámí lidé apod.) k mužům v dané situaci,

7 PRŮBĚH VÝZKUMU

7.1 Příprava

Nejprve jsem se v přípravě na výzkum snažil zjistit, zda již někdo podobný výzkum prováděl a publikoval. Objevil jsem k tomuto tématu pouze výzkumy Nešporové (2005) a Maříkové s Vohlídalovou (2007). Jsou ale zaměřeny na muže na rodičovské dovolené z dle mého názoru o dost širšího pohledu. Ale zajisté by bylo zajímavé provádět podobné výzkumy jako ony ve stejném rozsahu i nyní, a data porovnávat zejména se zohledněním rozdílů mezi tehdejší a současnou státní sociální politikou, kdy existuje například rozdílná délka trvání rodičovské dovolené, výše rodičovského příspěvku, státní politika zaměstnanosti a podobně.

Snažil jsem se zjistit a vyhledat co nejaktuálnější data o mužích na rodičovské dovolené v ČR (statistický úřad, úřady práce, ministerstvo práce a sociálních věcí). Z MPSV se mi podařilo získat statistické údaje o mužích čerpajících rodičovský příspěvek v jednotlivých letech. Lze tedy předpokládat, že počty mužů čerpajících rodičovskou dovolenou budou podobné.

Zkoumal jsem odbornou literaturu zabývající se problematikou rodiny, rodinných vztahů, péče o děti, a to hlavně se zaměřením na téma muži a výchova dítěte.

Dále jsem též zkoumal legislativu z oblasti státní sociální politiky (zákon o státní sociální podpore, zaměstnanosti).

Hledal jsem také k této problematice v různých odborných časopisech a na internetu články obsahující různé informace, jež bych mohl při výzkumu využít (internetové servery specializované na problematiku péče o děti, rodinu a rodinné vztahy, stránky ministerstva práce a sociálních věcí, ministerstva vnitra).

7.2 Provedení

Vždy při zkontaktování s vybraným mužem a jeho souhlasu s účastí v mém výzkumném vzorku jsme si domluvili termín schůzky na provedení rozhovoru. Samozřejmě jsem se mu snažil co nejvíce přizpůsobit v jeho časovém harmonogramu. Samotné rozhovory probíhaly v různých prostředích. Někteří muži mne pozvali přímo do svého bytu, jiní preferovali nějaké veřejné místo. Většinou nějakou klidnou restauraci. Vždy jsem se snažil navodit co

nejpřátelštější atmosféru. Po vzájemném představení probíhala ještě nejprve jakási zdvořilostní komunikace, následně jsem každému znova vysvětlil důvody, proč jsem jej požádal o schůzku. Většinou se mne také i zeptali, proč jsem si vybral právě toto téma. Otevřeně jsem jim tedy ve stručnosti nejdříve odvykládal i svou životní zkušenost. Když poznali, že jsem „jeden z nich“, začali ke mně být i oni více otevřenější. To mne samozřejmě též potěšilo, obzvláště u pana Pavla. Této upřímnosti jsem si velmi vážil, neboť jsem sám věděl, jak je těžké o takových bolestných a nepříjemných souvislostech znovu mluvit, protože při vzpomínkách člověk vše tak nějak znovu prožívá.

Každý rozhovor trval různě dlouho, většinou dvě až tři hodiny. Mluvili jsme jednak o tématech, která jsem měl vytyčená, ale během rozhovorů se řeč stočila i k mnoha dalším, která s dětmi a rodičovskou dovolenou vůbec nesouvisela. Všechny muže jsem samozřejmě na začátku i na konci rozhovorů požádal opakovaně o souhlas s použitím záznamu jejich odpovědí ve své práci a ujistil je i o anonymitě na takovém stupni, jaký požadovali. Všichni ke mně byli velmi vstřícní a ochotní a rádi se se mnou o své životní zkušenosti podělili. Uvědomovali si velmi dobře, že muži na rodičovské dovolené jsou u nás stále považováni za „raritu“ a zřejmě se mi tím i chtěli pochlubit, že patří mezi ně. Tuto skutečnost totiž několikrát během rozhovoru hrdě zdůrazňovali. Také mi z vlastní iniciativy ochotně poskytli i další kontakty na svou osobu s nabídkou případného doplnění některých informací.

Úvodní otázky rozhovoru jsem vždy pokládal tak, aby byly pro respondenta pokud možno jednoduše zodpověditelné, například jsem se dotazoval na jeho věk, vzdělání, stav, dřívější pracovní pozici apod. Po té většinou následovaly informace o dítěti, jeho věk, jak dlouho o něj otec již pečuje atd. Pořadí témat při rozhovorech bylo náhodné, jak vyplynulo z momentální situace a reakcí. Během rozhovorů jsem si dělal zápisky. Bezprostředně po skončení rozhovoru jsem si vždy ještě znova vše pročetl a poznamenával si případné detaily či doplnění, dokud jsem vše měl v živé paměti.

Po skončení všech rozhovorů s jednotlivými respondenty jsem si při zpracovávání výzkumu nejprve všechny záznamy mnohokrát důkladně pročetl. Podobné fáze, týkající se stejného tématu jsem přiřazoval k sobě. Následně jsem data porovnával a vyhodnocoval.

8 VÝSLEDKY VÝZKUMU

Mým hlavním úmyslem bylo dobrat se zjištění, jak svou roli muži zvládali a jaké následky nebo proměny na vzájemných vztazích, především s dítětem u těchto mužů jejich dlouhodobá péče o ně měla. Každý životní příběh je jiný, stejně tak jako různé okolnosti a souvislosti se specifickými životními situacemi, jimiž různí lidé procházejí.

8.1 Důvody vedoucí muže k rozhodnutí nastoupit na rodičovskou dovolenou

U mužů v mém výzkumném vzorku bylo nejčastějším důvodem k nástupu na rodičovskou dovolenou ekonomické zabezpečení rodiny a zaměstnání manželky. Například pan Petr přišel během manželčina těhotenství o práci a kvůli vysoké nezaměstnanosti v regionu byla podle něj minimální šance na brzké získání nového pracovního uplatnění. Jeho manželka chtěla mít co největší jistotu svého zaměstnání a udržení své pracovní pozice.

„No ja rači šel na mateřsku namisto moji, bo kdyby i ona přišla o robotu, to by bylo na mašlu. Robotu ju hrozně bavila už tam měla nejaku tu pozicu a nechtěla o ňu přit, bo na její místo se tlačily i další děvuchy. Chtěli zme puvodně, aby malá byla co nejdyl s mamu, abychom ju hned nemuseli dat do jesli... Já měl pěknou vyplatu. Na poměry tam zme si žili celkem fajně. Ale když se mi v robotě pak zbavili, tak sem stejně nevěděl, co robit. O jinou robotu sem už neměl šancu zavazit, tam je to fakt v čudu.“ (Petr)

Podobně na tom byl pan Richard. Jeho manželka studovala lékařskou fakultu. Aby nemusela studium přerušit, nastoupil na rodičovskou dovolenou namísto ní. Byl nezaměstnaný, studoval dálkově VŠ.

"Jak sem sa k temu dostál? No moja by musela přerušit školu, tož sem šel na mateřskú já. A aji sem chtěl mnět klid od pracáku a téj socijálky. Já už sem beztak školu dálkově dělál a nemohl sem kvůli temu nikde zehnat prácu, ale moja si to zmñénit nemohla, to na medicíně néjde, a přerušit to studium nechtěla.“ (Richard)

Pan Dušan sice zaměstnaný byl, ale se svoji pracovní pozicí a pracovními podmínkami, stejně tak jako s finančním ohodnocením nebyl spokojen. Jeho manželka podnikala a přispívala do rodinného rozpočtu větším dílem. Nástupem na rodičovskou dovolenou a též

díky střídavé péči o dceru po návratu manželky ze zaměstnání navíc pan Dušan získal i více času věnovat se stavbě jejich nového rodinného domu.

„...to bylo celkem lehké rozhodování, moja by mosela tú pekárnu zavřít, to by sa nedalo, její mamka byli už v té době dost stará, a sama by to nezvládali...a zrovna sa to začínalo pěkně rozjíždět, byla by veliká škoda sa teho zbavit,...a tých mojích směšných sedm tisíc, co sem v té době nosil dom, to byzme nevyžili...a když si vzpomenu na to dojíždění, kolik času mi to zežralo, takto sem hnedkáj mohl jít dělat na barák...“ (Dušan)

Stejně tak pan Jiří se po dohodě s manželkou rozhodl preferovat její pracovní pozici soukromé dětské lékařky před svou. Dle svých slov již byl stejně z náročnosti své profese vyčerpán.

„...já už jsem si všechno splnil, lítal jsem už na všech mašinách, co se tu dalo, byl jsem i v misích, no a už toho bylo dost...,aspoň jsem se vlastně vyhnul teď Afghánistánu, kluci trénujou teď na to ve Španělsku..., manželka by musela tu ordinaci zavřít, záskok sehnala jen na tři měsíce, a už jsme do toho investovali moc peněz...“ (Jiří)

Podle mého názoru nejzávažnější důvod měl pan Pavel, jeho manželka totiž vážně psychicky onemocněla. Neměl vlastně ani jinou volbu, protože nevěděl, jak se situace se zdravotním stavem manželky bude dále vyvíjet.

„Já na výběr neměl, nevěděl jsem co bude. Nemám nikoho, kdo by se o dceru jinak staral, mamka už je stará a nemocná, rodiče manželky bydlí daleko a taky na tom nejsou zdravotně nejlíp. Tak během těch dvou měsíců když byla malá v inkubátoru jsem si to všechno povyřizoval, to byla aspoň výhoda, že jsem ji hned neměl, že se mi o ní tam starali, než bude úplně v pořádku a já měl zatím čas se na to pořádně připravit...“ (Pavel)

Ať už byl důvod k nastoupení na rodičovskou dovolenou jakýkoliv, **většina mužů se shodla** na faktu, že při skutečném začátku péče o dítě o sobě najednou **začali pochybovat**. Měli obavy a někteří dokonce i strach, zda péči o dítě sami zvládnou na potřebné úrovni.

„Byl jsem prostě hozený před hotovou věc. Nic jiného jsem stejně dělat nemohl. To je jasné, že jsem se toho bál, ale musel jsem, nic jiného mi nezbývalo. Měla v tu chvíli opravdu jen mě.“ (Pavel)

„No, na začátku, to sem mněl pěkne lufty z toho jak se s tym všim porvu. Přebalování, oblikani a tak. Brzo i krmeni, bo moja dluho nekojila. No, nikdy v životě sem to nerobil. Ale říkal sem si, že to nemože byt taka hruza, bych to nezvladl. Musel sem se to prostě naučit.“ (Petr).

„Tož nikdy předtým sem to nedělál, to je jasné, že sem sa teho aj bál, když s nů budu sám...“ (Richard)

8.2 Zvládání každodenních povinností v péči o dítě i domácnost muži

Asi jako všichni, kdo se baví o péči o nejmenší děti, i úvodní témata našeho rozhovoru se týkala přebalování, krmení a oblékání miminek. Vzhledem k všeobecně panujícímu názoru lidí, že muži přebalování plen nesnášejí a mnohdy ani nesvedou, zajímalo mne i u představitelů mého výzkumného vzorku, jak si hlavně s **přebalováním** poradili. Mile mne ale překvapili. Například pan Jiří to považoval za naprostou samozřejmost.

„Vyměnit papírovou plínku, to přece svede každý...“ (Jiří)

Také ostatní muži přebalování považovali za potřebnou věc a brali ji jako přirozenou součást péče o miminko.

„...ale já jsem to bral jak to bylo, plenky jsem přebaloval úplně normálně, mně to nevadilo. Víím, že nekeří chlapi sa nad tým škňůřtja, že by to nedělali a tak, ale mně to nesmrdělo. Bylo to potřeba tak jsem to dělal, přeca nenechám svoje děcko v hovínkách...“ (Dušan)

Též v otázce **oblékání** dítěte tomu bylo podobně, panu Jiřímu šlo od počátku vše snadno i proto, že o syna začal pečovat v horkých letních měsících:

„...A oblékání? Dyť v tom létě bylo pořád děsný vedro, to byl jen v plínce a měl třeba jen košílku... Takže já fakt žádný problémy v týdle oblasti neměl. Fakt úplně v pohodě...“ (Jiří)

V podstatě všichni muži přiznávali nějaké počáteční problémy a také přetrvávající drobné nedostatky. Někteří měli rezervy v přebalování (Petr), jiní zase v oblékání (Richard, Pavel).

„Fakt je, že mi některé věci dělali dost velky problem. Třeba zrovna to přebalování byla sila. Mala mi to postupem času docela usnadňovala, je asi šikovna po mně...“

No vite, že s ničím mi pak nedělala už problémy a já rychle dostal do určitých věcí ten správný grif. Nechala se ode mě úplně krásně oblikat, krmit a tak dale.“ (Petr)

„Nejaké problémy s přebalováním, no to snad ani nee, tož tajak každé děcko kope nožičkami a tak, ale celkem mi to hnedkaj šlo. No a s oblékáním to samé. Nejsu si ce takový detailista, ale zvládám to... Má čepku nakřivo? Ale má ju. Důležité je že dělám šeckeru co je potřeba a co mám zařídit nebo co má malá mnět a tak. Barvy neřeším, tož to zasěj nee. Mně je jedno jestli je tá čepka bílá nebo růžová. Já nemosím mnět šeckeru perfektní.“ (Richard)

„Taky jsem všeckeru hned neuměl, třeba oblékání mi moc nešlo, ale postupně jsem se to naučil.“ (Pavel)

V otázce **krmení** byl vlastně pan Pavel jediný, kdo se od počátku musel o dítě starat sám a řešit problémy s umělou výživou. Ostatní muži svým manželkám a partnerkám miminka pravidelně na kojení dováželi do zaměstnání, či do školy. Většinou tyto „výlety“ pak vždy spojovali například i s procházkami s dítětem v kočárku.

„Dokonce jsem měl i svoje finty a zlepšováky, aby malá nebrečela. Třeba s mlíkem, v noci jsem zapínal časovanou zásuvku na ohřívání lahve, a tu jsem pak malé dal do pusy ještě dřív než se probudila. Vypila to, a já měl zase tři hodiny klid. Pozděj, když už jsme kašičkovali, no to byla hrůza, ale pak jsem v jednom malém obchodě objevil misku s takovou přísavkou, z toho jsem měl radost jak na vánoce, že mi jí nemohla shodit ze stolu, to jsem jí dával pořád už kašičku pak jen do ní.“ (Pavel)

„...ona mi jen vždycky zavolala, že už je čas, a já malýho naložil do auta a jeli jsme za ní. Ona měla vedle ordinace ještě jednu místnost, vždycky tam zapla ionizátor a za čtvrt hodiny už jsme tam byli. Měli jsme to tak vypočítané, ona si dalšího pacienta už nebrala, takže hned jak jsme dojeli, nemuseli jsme vůbec na nic čekat.“ (Jiří)

„...většinou před fakultú zme měli sraz, o přestávce a tak, moja mi vždycky zavolala kdy mám malů dovézt na kójení...Moja chtěla jí mléko dávat co naděl. Pak sem třeba zas s ňů dvě hodiny nekde jezdil a jak potem znova nakójila, sme všeci jeli dom. Aji pak jak už to mléko pozděj dopředu odstříkávala a chystala nám ho, tož nechtěla abych to maléj dával z lahve, že nesmím, aby si na ňu nezvykla a pak že by nechtěla prso. Chvilu sem to aji vydržál jí to dávat lžičku, ale pak už mňa to hrozně štvalo, jak to šeckeru dlúho trvalo, tož sem jí to stejně dával do flašky. Jak mněla flašku, pila

z flašky, no a když byla u prsa, tož zasěj pila z prsa. Já nevím, co si ty baby furt navymýšlajů, neco si nekde přečtů a hned je to tak. Ony všechno hned dělajů složitě.“ (Richard)

„...manželka mi pokaždé zavolala, když ju potřebovala nakojit, anebo když mi malá brečela a měla hlad, tož sem ju zbalil do kočárka a jeli zme za moju do práce. Naštěstí to bylo jen kúsek, pár baráků tady do kopca...“ (Dušan)

Ostatní domácí práce většinou muži nechávali na svých manželkách. Shodovali se v tom, že manželky raději preferovaly vedení domácnosti podle svých představ.

„...já... vůbec nevařím. Ani to neumím. Jídlo si vozíme ze školky v obědníku. Berem toho vlastně víc. A večeri nám všem dělá partnerka. Jinak praní to není problém, do automaty to hodí každý blb, akorát teda je fakt že mi to partnerka pro jistotu třídí na hromádky, aby se to náhodou nezabarvilo třeba narůžovo... No a co já vím, jo vlastně ještě uklízení, no, moc to nemiluju, kterej chlap taky jo, že? Ale udělám to. Prostě co je potřeba, sice nejsem tak pečlivý, ale zase takový nepořádek tu není. Vysávání nebo mytí podlahy teda nemusím, ale ona si to chce stejně všechno rači dělat sama podle sebe.“ (Jiří)

„Nejaké uklúzání, tož to moc nemosím, ale dyž je třeba, tož to podělám. Ale nijak to doma nevyhledávám. Když nemosím, tož nedělám... To já raděj vařím, to mňa baví. To byla vlastně moja starost' přes deň navařit, aji klidně večeru nebo sem aji navařil třeba na dva dni. Aji nákupy sem dělal já. Veliké raděj až tady u nás, v Praze je šecker drahé, no šecker zase moc nee, ale třeba zelenina a ovoce, hlavně pro malů, to je tam hnusné a drahé, né jak tady. Takové by tu nikdo nekúpil ani nežrál. Každý tu má svoju pěknější na zahrádce.“ (Richard)

„...jak došla z práce, tož zas byla s nů ona, já šel na barák a ona mezitým podělala takové ty věci doma, pouklúzala, navařila a tak... Když chtěla, tož sem jí aj s nečím pomohl, ale stejně to pokaždé bylo většinů blbě, když to nebylo podle ní, ...no šak to znáte...“ (Dušan)

„Tak ona když přijde z práce, tak je s klukem zase ona a vystřídá mě a já mám volno. Dělán si svou práci, nebo si jdu zajezdit na kole, zaběhat nebo zaplavat do bazénu.“ (Jiří)

8.3 Uspokojování vybraných základních psychických potřeb dítěte otcem a důsledky na jejich vzájemné vztahy

Všeobecně panující **názor**, že dítě je **automaticky fixováno na svou matku** sdílel i pan Jiří. Byl ale přesvědčen o tom, že dítě si díky jeho střídaté péči o ně s partnerkou a hlavně vícenásobným dennímu kontaktu s ní dostatečně vynahrazuje chvíle její nepřítomnosti v domácnosti.

„... když mamka ráno odchází, tak on je celkem v pohodě, nebrečí nebo tak, zamáváme jí z okna, a pak se za ní vždycky stavíme, když jedem pro oběd. Takže je s ní vlastně taky každodenně víc, ne že by ji vídal jen po večerech. No jak mamka přijde, tak hned letí k ní, to si chce zase užít jí. No vlastně většinou chce pak být spíš s ní. Oblíct se, umýt, zapnout a odepnout pásy autosedačky, když někam jedem...“ (Jiří)

Většinou ale právě díky každodenní osobní péči o dítě si muži uvědomovali **větší intenzitu vztahu** k němu. Pan Petr je přesvědčen o hlubších vzájemných citech s dcerou právě díky jeho péči o ni. Dle svých slov si s ní vychutnával každý okamžik. Pan Petr se například s panem Dušanem shodovali i v tom, že tato vzájemná větší náklonnost s dítětem u nich i **po letech přetrvává**.

„...doted' je mala rači spiš se mnu, a jsme tak nějak stejně naladěny... cítim k ni víc, než kdybich se o ni nestaral a nepiplal od malička. To same určitě ona ke mně...Moc nás to sblížilo, a pořad tak nějak při sobě držíme a jsme většinou nejrači spolu, no vite, je to moc fajne. To je právě na tom to nejlepší, že je to vlastně kvůli tomu, že sem s ňu byl od malička. To sem fakticky moc rád.“ (Petr)

„Jo a kdybyste viděl jak já sa s ňů rád mazlím, a kolikrát, to byste si aji říkal že snad nejsu normální. Aji ona na mňa furt skáče, nebo sa lechtáme a tak...“ (Dušan)

Existenci větší vzájemné náklonnosti díky jeho péči potvrzuje i pan Pavel.

„Ona je úplně zlatá, přiběhne, jen se podívá, usměje nebo něco zabrouká, máme už svoje signály tak já hned poznám, co chce, a zase třeba odběhne si hrát. My jsme pořad tak nějak spojení, asi telepatie nebo co.“ (Pavel)

Pan Richard nedokázal přesně určit, koho z rodičů dle jeho názoru dítě **preferuje**. Uvědomoval si ale, že jeho vzájemný vztah s dítětem je **těsnější** než kdyby na rodičovské dovolené s dítětem nebyl.

„Myslím si že mňa má moc ráda, ale néjsu si jistý esli račej jak moju, dyž zme spolu delěj, to je těžko říct, ona je s nama s obúma ráda. Tož ale určitě je to lepší než dybych chodil do práce pořád. To by sa ke mně určitě tak neznala. Třebas ted' dyž s ňú néjsu tož hned jak dojedu třebas z dílny, tož to hned letí za mnú, ani sa nemožu jít okúpat, a pořád na mně visí, třebas až než ide spat.“ (Richard)

Muži se neshodovali ani v názoru, kterého z rodičů si dítě vybírá, když **potřebuje utěšit**. Pan Richard se domníval, že dítě preferuje rodiče pouze podle momentální nálady.

„Když bečí? Tož to nevím, asi jak kdy, ona si jako tak nevybírání, spíš čekání, kdo si jí první všimne, kdo za ňú přijde tož s tým pak je, ale že by hned šla vyloženě za mnú, když sa jí něco stane, tož to nee.“ (Richard)

Naopak pan Petr uváděl, že jej dcera vyhledávala vždy. Jak při **potřebě** utěšení, tak i k získání **pocitu bezpečí** jej preferovala před svou matkou. Tento vztah přetrvává dosud. Tedy i v době, kdy už o dceru pan Petr nepečuje.

„No a když mala někdy bečela, když třeba spadla, nebo se něčeho zlekla, to hned volala mě. A to jí zůstalo doted'ka. I ted', když už je velika, když se jí něco stane tak utika za mnu. No i když sme byli třeba doma oba s manželku, take spíš chodila za mnu.“ (Petr)

Všichni dotazovaní otcové též byli přesvědčeni, že při **vzájemné komunikaci** s dítětem i při **různých herních aktivitách** si dítě jejich péči užívá více, než jak tomu bývá při péči matky. Shodovali se, že je to především, díky jejich většímu smyslu pro humor a schopnosti dítě zabavit pro ně zajímavějším způsobem.

„...asi pohádky, ty jsem mu čítával skoro každý večer, no vlastně spíš jsem mu je rači vyprávěl. Ale mám to už od partnerky zakázaný, že ho blbnu, protože, jsem si je tak různě upravoval. No byla to celkem sranda, to nás oba bavilo, ale partnerka pro

to moc pochopení neměla... Asi vrchol byl, když vlka odvezli na infekční, protože si Karkulku neumyl před tím, co ji sežral a dostal z toho žloutenku...“ (Jiří)

„...pokažde je nejrači se mnou. Chce si hrát se mnou a tak. Spiš než s mamou. K ní třeba zajde pomazlit ale pak zas se vrátí ke mně...No, víte, takové ty kraviny děláme, škadlíme se a tak. Teď je to dokonce už o moc zábavnější, mála už je větší a rozumnější, tak když teď přidu z roboty, si to pořádně užíváme, v podstatě každý den.“ (Petr)

Pan Jiří se zároveň domnívá, že synovi svou péčí i život více **zpestřuje** než jak by tomu bylo s matkou.

„Od dvou a půl let taky malého vozím pravidelně na hokej, ti prckové tam nejsou skoro vidět, to jsou jen brusle, rukavice a helmy. Málokterá mamka s klukem odmalíčka jezdí na hokej. Tam jsou jen tátové. Taky spolu děláme taky různé blbosti, na to ona moc není. Pořád něco děláme, chodíme ven závodit s autama, stavíme lego, nebo třeba kopeme na zahradě, to je nadšený, to může i celý den klidně. To si teda užíváme, moc. Myslím, že mu ten život víc obohacuju.“ (Jiří)

8.4 Přínos osobních zkušeností s rodičovskou dovolenou mužům

Muži hodnotili svou aktivní účast na celodenní péči o dítě jako velmi pozitivní. Například pan Pavel shledává péči o dítě jako **velmi důležitou a smysluplnou činnost**.

„...já nevím, jak bych to řekl, přišlo mi to o hodně víc smysluplnější, než normálně v práci. Víte jako že v práci všechno jsem dělal pořád dokolečka. A nikdo to stejně neoceníl. Ničeho si nevážili. Klidně mi tu opravenou svářečku za dvě hodiny donesli zas rozbitou. Ale tohle je jasné hned. Je to hrozně jednoduché. I taková banalita jako utření zadku a vyměnění plínky má svůj obrovský smysl. No aspoň pro to mimino. To je odkázané jen na vás. A když pak přestane brečet a třeba se usměje nebo tak něco, tak hned vidíte, že jste to udělali dobře, je to taková odměna. Jednoduchá věc a přitom tak krásná a smysluplná.“ (Pavel)

Pan Petr dané zkušenosti **rozhodně nelituje**, naopak je moc rád, že si mohl dcery **užít**.

„S malou sem byl moc rad. Je fajna. Dala mi vlastně tenkrát nový smysl. Říkal sem si, že při tom všem si navzájem sebe aspoň užijeme, určitě toho nelituju, že jsem s malou byl já.“

Též pan Dušan byl z péče o dceru **nadšen**. Uváděl, že si s ní vychutnával každý okamžik. Vynahrazoval si tak tím chybějící zkušenosti s péčí o své dva starší syny. Právě díky této zkušenosti by si rodičovskou dovolenou rád ještě někdy **zopakoval**, i když ví, že je to už vzhledem k různým okolnostem v jejich rodině jen velmi málo pravděpodobné.

„... já si totiž ty kluky vůbec nepamatuju, vůbec. Právě proto su hrozně rád, že sem s malů byl a viděl ju vyrůstat. Opravdu sem si to užil. Všecky ty její pokroky. Moc rád na to vzpomínám. Hnedka bych do toho šel zasěj, a pořádně si to aj užil, ale moja už nechce oštvrtém ani slyšet...“ (Dušan)

8.5 Postoje a reakce sociálního okolí k mužům na rodičovské dovolené

Pokud byli manželé k dohodě o čerpání rodičovské dovolené mužem donuceni nějakými nepříznivými okolnostmi, **ženy** tuto situaci **hůře snášely**. Například manželky pana Petra a Dušana se dlouho smířovaly s faktem, že ony samy nemohou celodenně být s dítětem a muž si dítě „užívá“ místo nich.

„No žena to dlouho těžko nesla, a žárčila, ale zvykla si...“ (Petr)

„Zrovna dvakrát sa jí to nelúbilo, bylo jí líto, že s nů nemože ona byt, ale co se dalo dělat...“ (Dušan)

Manželka pana Pavla zase dlouho měla **problém** o dceru **pečovat samostatně** a manželovi vždy jen asistovala.

„...fakt se bála cokoliv dělat sama, pokaždé jsem musel být s ní, a chtěla to třeba nejdřív ukázat a pak si to zkusila, anebo se chtěla jen dívat, často byla zoufalá, že se to snad ani nenaučí...“ (Pavel)

S úřady měli **negativní** zkušenosti pan Pavel a pan Dušan. Ten nastupoval na rodičovskou dovolenou zhruba rok po jejím zavedení. Dodnes je při vzpomínce na tehdejší neprofesionalitu úřednic rozhořčen.

„No na tem úradě hrůza. Katastrofa. Ty baby samy nic nevěděly. Hleděly na mňa jak na nejakého exota. Pořád sa enom s nekým radily a pak zas nekam volaly. Ale stejnak mi pokaždé řekly enom přijdite za týdeň a tak. No moc dlúho trvalo, než mi tu mateřsků vyřídily. A ani sa neptajte, když jsem chtěl potem papíry z téj sociálky či kde sem to vlastně byl, na důchod, abych mně nějaké to potvrzení. Baby samy nevěděly. Snát' půl roku jim to trvalo než mi to daly. Když aj neco konečně zařídily v téj Praze, tož zasěj že promeškaly jakůsi lhůtu či co a už to bylo to lejestro na nic, tož všecko znova. Ale pozděj už jsem chodíl enom k jednéj. Ta byla milá. A aji poradila ohledně přídavek a tak, co a jak vyřídít...“ (Dušan)

„Na sociálce na mě hleděli jak na blba a posílali mě od čerta k d'áblu. Fakt jsem byl hodně naštvaný, než jsem ten rodičák vyřídil. I vyřízení hypotéky mi trvalo míň.“ (Pavel)

Výjimkou byl pan Richard, který si svou zkušenost **pochvaloval**.

„...no to bylo dobré, ony sa na mňa hned od začátku usmívaly, že su jediný u nich, a chodili sa na mňa dívat aji další, a pokaždé jsme aj povykládali, jak to zvládám a tak, říkaly mi, že sa se mnú chlubíja...“ (Richard)

Zkušenost s vstřícným postojem **zaměstnavatele** a spolupracovníků popisoval pan Pavel:

„V práci to brali, věděli, že má moja problémy, takže já je na to připravoval. Sice jsem si ze začátku i z chlapů na dílně dělal spíš srandu, a místo jen na mateřské že budu na rodičáku, ale brali to,...nakonec to tak stejně dopadlo a já jsem s malou doma.“ (Pavel)

Naopak pan Dušan se v zaměstnání setkal s negativními reakcemi.

„...aji sem byl nakonec rád, že s tama idu pryč, kolik nepříjemností sa mně za to nadělál, ani prémie mi nedál, jak byl zlý že už mu tam nebudu otročit...“ (Dušan)

Postoje **neznámých lidí ve svém okolí** popisoval pan Petr jako **povzbudivé** a shledával je **lichotivými**.

„No třeba ze začátku když jsem jezdil s malou v kočárku nebo hrát si na písek, tak tam s ostatníma děckama byly jenom maminy, ty mně dost obdivovali, že jsem skvělá a tak, že to šhecko zvladam, a to mi jako dělalo moc dobře na sebevědomi, no vite, tak mě to hodně těšilo, jsem tam chodil celkem často, když jsem si myslel, že už to třeba tak dobře nezvladam, spravit naladu.“ (Petr)

Příjemné zkušenosti měl i pan Pavel.

„...no třeba když jsem honem potřeboval někde ve městě ohřát lahev, zašel jsem třeba někam do restaurace nebo do obchodu a poprosil tam o to někoho. Nikdy jsem se neseťkal s odmítnutím.“ (Pavel)

9 ZÁVĚR VÝZKUMU

Jako **hlavní výzkumný cíl** jsem si vytyčil **popsat fungování mužů na rodičovské dovolené**. Tento cíl jsme si rozdělil ještě na **čtyři dílčí cíle**.

Prvním bylo zjistit důvody, které vedou muže k **rozhodnutí nastoupit na rodičovskou dovolenou**. Představitelé mého pětičlenného výzkumného vzorku měli k tomuto rozhodnutí ve třech případech důvody možnosti lepšího ekonomického zabezpečení rodiny manželky. Po jednom případě se vyskytl důvod manželčina denního studia vysoké školy a důvod vážných zdravotních problémů manželky. Mohu tedy konstatovat, že **nejvýraznějším faktorem** pro rozhodnutí mužů k nástupu na rodičovskou dovolenou namísto manželky je zejména **ekonomické hledisko zabezpečení rodiny**.

Ve **druhém** dílčím cíli jsem zkoumal, **jak muži zvládali každodenní povinnosti v péči o dítě a domácnost**. V základním zaopatření dítěte, jako jsou přebalování a oblékání jsem se setkal s pozitivními ohlasy. I přes případné drobné nedostatky byli všichni muži schopni dítě takto zaopatřit. Krmení dítěti zpočátku zajišťovali ve spolupráci s matkou, dítě za ní pravidelně dováželi na kojení. Péči o domácnost ale v naprosté přenechávali ženám. Lze tedy konstatovat, že **všichni muži své děti zaopatřovali na odpovídající úrovni, ale o domácnost spíše nepečovali**.

Třetí dílčí cíl se týkal existence, vývoje **vztahů mužů k dítěti v důsledku péče**. Díky každodenní péči o dítě si jejich otcové byli vědomi **existence intenzivnějšího vztahu s dítětem**. Vyskytla se také shoda ve zjištěních o pokračování tohoto vztahu i po skončení otcovy péče. Všichni otcové se považovali za **schopné dítěti jeho vybrané základní psychologické potřeby uspokojit** a mnozí v určitých činnostech podle svých slov dokonce lépe, než matky dítěte.

Ve **čtvrtém** dílčím cíli jsem zkoumal **přínos dlouhodobé péče o dítě muži**. Ti tuto zkušenost celkově hodnotili velmi **kladně**. Považovali péči o dítě za velmi **důležitou a smysluplnou činnost**, která jejich osobní **život velmi obohatila** zejména o nezapomenutelné zážitky s jejich malými dětmi.

Mým **dalším výzkumným cílem** bylo **popsat postoje sociálního okolí k mužům na rodičovské dovolené**. Matky dítěte se ve většině případů na celodenní péči o dítě a domácnost s otci střídaly nebo se na ní jinak významně podílely. Většinou se s otci v péči o dítě střída-

ly po svém návratu ze zaměstnání. Zpočátku měly některé ženy též problémy vyrovnat se s větší náklonností dítěte k otci. Zkušenosti s reakcemi okolí měli otcové na rodičovské dovolené různé. Objevily se reakce jak záporné, tak i kladné ať už se jednalo o postoje zaměstnavatele či úředníků.

ZÁVĚR

V této práci jsem se zabýval problematikou mužů na rodičovské dovolené a s tím souvisejícími zejména jejich vzájemnými vztahy s dětmi. Námětem mi byla má osobní životní zkušenost.

Být dítěti správným rodičem si zajisté přeje každý, komu se dítě narodí. Avšak umění rodičovství se teprve s příchodem svého vlastního dítěte musíme učit. Ne každému se to daří hned, někomu se to možná ani nepovede, ale všichni bychom se o to měli co nejvíce snažit. Též bychom se měli snažit dítěti právě už v jeho nejútlejším věku co nejlépe uspokojovat jeho základní psychické potřeby. První roky života dítěte jsou totiž z hlediska vývoje jeho osobnosti ty nejdůležitější.

Pokládám také za důležité názory, aby se z hlediska jeho vývoje osobnosti na výchově dítěte podíleli oba rodiče co nejvíce. V naprosté většině jsou to sice matky, kdo o dítě na rodičovské dovolené pečují, ale i otec by se měl snažit do výchovy dítěte co nejaktivněji zapojovat. Obohatí to určitým způsobem jak dítě, tak i otce samotného. V poměru k ženám u nás existuje zatím velmi málo otců, kteří o dítě celodenně pečují nebo pečovali. Většina z nich je sice k tomuto kroku donucena vnějšími okolnostmi, ale svůj úkol zvládají stejně dobře, jako matky dítěte. Tento názor jsem si také v mém výzkumu ověřil.

Myslím si, že by se i sociální politika státu týkající se rodiny měla změnit tak, aby i otcové mohli oficiálně být se svými dětmi alespoň po určitou část rodičovské dovolené, aniž by to nějak citelně oslabilo ekonomické zázemí rodiny. Zajisté by to kromě dítěte prospělo i oběma rodičům. Matky by tak např. po vystřídání manžely v péči o děti naopak mohly dříve nastupovat do zaměstnání a nevzdalovat se tak čím dál více např. pokrokovým změnám v jejich profesích. Kvůli nim častokrát, pokud nyní využívají maximální možnou délku rodičovské dovolené, hledají jen s velkými obtížemi pracovní uplatnění ve svém oboru. A kdo ví, možná již od nejútlejšího věku dětí by i jejich otcové s nimi měli díky tomu vřelejší vztahy. Třeba by se mezi nimi skutečně utvořilo těsnější pouto, než když otcové, živitelé rodiny, mohou s dětmi být vlastně jen po návratu ze zaměstnání nebo o víkendy.

I přes svou náročnost a zodpovědnost považuji možnost celodenně pečovat o dítě také za veliký dar. Podle mne neexistuje na světě více úchvatnějších věcí, než vidět jak dítě odmalíčka roste, moci pomáhat mu seznamovat se s okolním světem a prožívat s ním všechny jeho úspěchy a pokroky...

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

BAKALÁŘ, E. *Průvodce otčovstvím, aneb, Bez otce se nedá (dobře) žít*. Vyd. 1. Praha: Vyšehrad, 2002, s.15-17. ISBN 80-7021-605-0

GRAY, J. *Muži jsou z Marsu, ženy z Venuše a děti z nebe*. Vyd. 1. Praha: Práh, Knižní klub, 2000, s.20. ISBN 80-7252-031-8

JACHANOVÁ DOLEŽELOVÁ, A. *Aktivní otčovství napomáhá k harmonizaci celé rodiny* [online]. Aktualizováno 2006-08-31 [cit. 2009-04-09]. Dostupné z WWW: <<http://www.feminismus.cz/fulltext.shtml?x=1919293>>

KAST-ZAHN, A. *Jak naučit děti pravidlům*. Vyd. 1. Brno: Computer Press, 2008. ISBN 978-80-251-2042-2

KUBÍČKOVÁ, K. *Rodičovská dovolená a země Evropské unie. Rodičovská, mateřská či otčovská dovolená?* [online]. 2005a. Aktualizováno 2008-20-11 [cit. 2009-01-23]. Dostupné z WWW: <<http://obcan.ecn.cz/index.shtml?apc=rp239516-3-&p=1>>.

KUBÍČKOVÁ, K. *Rodičovská dovolená a země Evropské unie. Dětem přátelská pracovní místa*. [online]. 2005b. Aktualizováno 2008-20-11 [cit. 2009-01-23]. Dostupné z WWW: <<http://obcan.ecn.cz/index.shtml?apc=rp239516-1-&p=2>>.

MAŘÍKOVÁ, H. (ed.), VOHLÍDALOVÁ, M. *Trvalá nebo dočasná změna? Uspořádání genderových rolí v rodinách s pečujícími otci*. 1. vyd. Praha : Sociologický ústav AV ČR, 2007. ISBN: 978-80-7330-135-4

MATĚJČEK, Z. *Rodiče a děti*. Vyd. 1. Praha: Avicenum, 1986.

MATĚJČEK, Z. *Škola rodičů*. Praha: Maxdorf, 2000. ISBN 80-85912-29-5

MATĚJČEK, Z. *Prvních 6 let ve vývoji a výchově dítěte*. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing, 2005. ISBN 80-247-0870-1

MATĚJČEK, Z. *Co děti nejvíc potřebují*. Vyd. 4. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-272-0

MILDORFOVÁ, J. *Rodičovská "dovolená" v různých evropských zemích* [online]. Aktualizováno 2007-08-13 [cit. 2008-04-25]. Dostupné z WWW: <<http://www.novimuzi.eu/prakticke-informace/rodicovska-dovolena-v-ruznych-evropskych-zemich>>.

NEŠPOROVÁ, O. *Harmonizace rodiny a zaměstnání. Část 4, Rodiny s otci na rodičovské dovolené*. Praha: VÚPSV, 2005. ISBN 80-239-6824-6

PREKOPOVÁ, J. *Malý tyran: co vlastně děti potřebují*. Vyd. 3. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-319-6

PREKOPOVÁ, J. *Jak být dobrým rodičem. Krůpěje výchovných moudrostí*. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing, 2001, s.12. ISBN 80-247-9063-7

RHEINWALDOVÁ, E. *Rodičovství není pro každého*. Vyd. 1. Praha: Motto, 1993. ISBN 80-901338-4-3

RHEINWALDOVÁ, E. *Jak vychovat šťastné dítě*. Vyd. 2. Praha: Motto, 1997. ISBN 80-85872-61-7

ROGGE, J.-U. *Rodiče určují hranice*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7178-990-9

ŠPAŇHELOVÁ, I. *Dítě: vývoj a výchova od početí do tří let*. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing, 2003. ISBN 80-247-0552-4

ŠVARŤÍČEK, R., ŠEĐOVÁ, K. a kol. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0.

ZOJA, L. *Soumrak otců: archetyp otce a dějiny otcovství*. Vyd. 1. Praha: Prostor, 2005. ISBN 80-7260-145-8

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

ČR Česká republika

MPSV Ministerstvo práce a sociálních věcí.

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1. Graf – příjemci rodičovského příspěvku v letech 2001-2008	28
Obrázek 2. Graf – muži pobírající rodičovský příspěvek v letech 2001-2008	28

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1. Možnost mateřské a otcovské dovolené ve vybraných evropských zemích	22
Tabulka 2. Rodičovská dovolená ve vybraných evropských zemích.....	23
Tabulka 3. Příjemci rodičovského příspěvku v letech 2001-2004.....	26
Tabulka 4. Příjemci rodičovského příspěvku v letech 2005-2008.....	27